

Güncelleme Tarihi 30.04.2020

Esnek Çalışma ve Esnek Çalışma Biçimleri

COVID-19 sebebiyle iktisadi daralmanın bütün dünyada zirve yaptığı bu dönemde bu sorunu aşmada ESNEK ÇALIŞMA BİÇİMLERİ bizler için önemli bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. “Esnek Çalışma” işyeri, işletme ve çalışanların ihtiyaç ve taleplerine göre uyarlanabilen, standart olmayan çalışma biçimi demektir. 2003 Yılında yürürlüğe giren **4857 sayılı İş Kanunu** ve buna göre çıkarılan yönetmeliklerle çalışma süreleri esnek çalışma yapılmasına imkân sağlar hale getirilmiştir.

Esnek Çalışma Biçimleri - 1 / Günlük, Haftalık, Aylık Çalışma Sürelerinde Esneklik

4857 Sayılı İş Kanunu 63. madde;

“Genel bakımdan çalışma süresi haftada en çok kırk beş saattir. Aksi kararlaştırılmamışsa bu süre, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır.

Bunu günde 7,5 saat X 6 gün 45 saat, 9 saat X 5 gün = 45 saat, 11 saat X 4 gün .. Gibi günlük çalışma sürelerini işin gereğine göre (sokağa çıkma yasağı olduğu zamanlar için de) düzenleyip uygulayabiliriz.

Çalışma sürelerini bazı haftalar 45 saatin altında bazı haftalar da 45 saatin üzerinde çalışarak 2 aylık (bazı durumlarda 4 ve 6 ay) süre içinde ortalama 45 saati tutturmak suretiyle de esnek bir çalışma şekli olan DENKLEŞTİRME yapabiliriz.

Tarafların anlaşması ile haftalık normal çalışma süresi, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine, günde on bir saati aşmamak koşulu ile farklı şekilde dağıtılabilir. Bu halde, iki aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz. (DENKLEŞTİRME)

Denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile dört aya kadar artırılabilir. Turizm sektöründe dört aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz; denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile altı aya kadar artırılabilir.” şeklinde düzenlemiştir.

Ayrıca, yapılan fazla mesailerin ücretinin ödenmesi yerine izin verilmek suretiyle SERBEST ZAMAN KULLANIMI yapmak da mümkündür.

Esnek Çalışma ve Esnek Çalışma Biçimleri

Bu ne demek? Örneğin işyerinde çalışmaya herhangi bir mücbir/zorlayıcı sebeple 15 gün ara verildi. Bu 15 günlük eksik çalışma (7226 sayılı yasa ile 4857 sayılı yasanın 64. Maddesinde yapılan değişikliklerle) takip eden aylar (4 ay) içinde **tamamlanabilir, telafi edilebilir.**

(TELAFİ ÇALIŞMASI)

Böylesi bir uygulamada eksik çalışılan ayın ücreti işçiye tam ödeneceği gibi sonradan yapılan ek çalışmalar da fazla mesai sayılmayacak, telafi çalışması olarak görülecektir.

Haftalık çalışma haftada 4 gün 11'er saat, 5 gün 9'ar saat, 6 gün 7,5'ar saat şeklinde düzenlenebileceği gibi denkleştirme uygulanan işyerlerinde bu çalışma bazı haftalar 55 saat bazı haftalar 35 saat gibi denkleştirme dönemi içerisinde (2/4/6 ay) haftalık çalışma ortalama 45 saati aşmayacak şekilde de uygulanabilmektedir.

Esnek Çalışma Biçimleri - 2 / Telafi Çalışması

Zorunlu (mücbir) nedenlerle işin durması, ulusal bayram ve genel tatillerden önce veya sonra **işyerinin tatil edilmesi** veya benzer nedenlerle işyerinde normal çalışma sürelerinin önemli ölçüde altında çalışılması **veya tamamen tatil edilmesi** ya da **işçinin talebi ile kendisine izin verilmesi hallerinde**, işveren **iki ay içinde çalışılmayan süreler için telafi çalışması** yaptırabilir. Bu süre 7226 sayılı yasa ile 4 aya çıkarılmıştır.

Bu çalışmalar fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma sayılmaz.

Salgın hastalık (PANDEMİ) nedeniyle işyerlerinin kapatıldığı veya kapandığı (2020 Yılı'nın Mart ve takip eden aylarında) KONU ESNEK ÇALIŞMA BİÇİMİ OLARAK TELAFİ ÇALIŞMASI önemli bir ESNEK ÇALIŞMA SEÇENEĞİ olabilecektir.

- **Ör.1** Bankadaki bir özel işi için 4 saat ücretsiz izin alan çalışan, bunun yerine 4 ay içinde farklı tarihlerde (2 + 2, 3+1 veya 4 X 1 saat olarak) çalışırsa ücreti kesilmez, bu çalışma da fazla mesai sayılmaz.
- **Ör.2** Pandemi dolayısıyla sokağa çıkma yasağı nedeniyle işe gidilemeyen günler için takip eden 4 ayda bunun yerine fazla mesai yaptırmak suretiyle TELAFİ ÇALIŞMASI yapılabilir. Yasak döneminde ücreti kesilmediği için bu çalışma da FAZLA MESAI sayılmaz ve fazla mesai ücreti ödenmez.

Esnek Çalışma Biçimleri - 3 / Denkleştirme

Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle fazla

Esnek Çalışma ve Esnek Çalışma Biçimleri

çalışma yapılabilir. Fazla çalışma, Kanunda yazılı koşullar çerçevesinde, haftalık kırkbeş saati aşan çalışmalardır. 63 üncü madde hükmüne göre denkleştirme esasının uygulandığı hallerde, işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık iş süresini aşmamak koşulu ile bazı haftalarda toplam kırk beş saati aşsa dahi bu çalışmalar fazla çalışma sayılmaz.

Çalışma sürelerini bazı haftalar 45 saatin altında bazı haftalar da 45 saatin üzerinde çalışarak 2 aylık (bazı durumlarda 4 ve 6 ay) süre içinde ortalama 45 saati tutturmak suretiyle de esnek bir çalışma şekli olan DENKLEŞTİRME yapabiliriz.

Tarafların anlaşması ile haftalık normal çalışma süresi, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine, günde onbir saati aşmamak koşulu ile farklı şekilde dağıtılabilir. Bu halde, iki aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz. (DENKLEŞTİRME)

Denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile dört aya kadar artırılabilir. Turizm sektöründe **dört aylık süre** içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz; denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile **altı aya kadar artırılabilir.**” şeklinde düzenlemiştir.

Esnek Çalışma Biçimleri - 4 / Serbest Zaman Kullanımı

Fazla çalışma veya fazla sürelerle yapan işçi isterse, bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir **saat otuz dakikayı**, fazla sürelerle çalıştığı her saat karşılığında bir saat onbeş dakikayı serbest zaman olarak kullanabilir.

İşçi hak ettiği serbest zamanı altı ay zarfında, çalışma süreleri içinde ve ücretinde bir kesinti olmadan kullanır.

- Ör. Ocak ayı içinde 10 saat fazla çalışma yapan işçi, bunun ücreti yerine bu ek çalışmasını 15 saat serbest zaman/izin olarak Haziran ayı sonuna kadar kullanabilir.

Esnek Çalışma Biçimleri - 5 / Uzaktan Çalışma

İşçinin, işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında iş görme edimini evinde ya da teknolojik iletişim araçları ile işyeri dışında yerine getirmesi esasına dayalı ve yazılı olarak kurulan iş ilişkisidir.

- Bu çalışma biçimi tam süreli olabileceği gibi kısmi süreli de olabilir. Burada değişen şey,

Esnek Çalışma ve Esnek Çalışma Biçimleri

işçinin çalışma yeridir.

- Uzaktan çalışma seçeneği, Pandemi sorunu nedeniyle zorunlu bir seçenek olarak karşımıza çıktı ve yaygın olarak da kullanılmaya başlandı.

Esnek Çalışma Biçimleri - 6 / Kısa Çalışma

Genel ekonomik, sektörel veya bölgesel kriz ile dışsal etkilerden kaynaklanan dönemsel durumlardan ileri gelen zorlayıcı sebeplerin varlığının işçi ve işveren sendikaları konfederasyonlarınca iddia edilmesi veya bu yönde kuvvetli emarenin bulunması halinde konu, İŞKUR Yönetim Kurulunca değerlendirilerek (COVID19 salgını mücbir sebep sayılmıştır) karara bağlanır. Deprem, yangın, su baskını, heyelan, salgın hastalık, seferberlik gibi durumlar için diğer zorlayıcı sebep gerekçesiyle yapılan başvurular için Yönetim Kurulu Kararı aranmaz.

İşçilere verecek işimiz azalmışsa, stoklarımız artıyorsa çalışma sürelerinizi azaltabilir, 3 ay süre ile faaliyetinizi kısmen veya tamamen durdurabilirsiniz. Bu durumda iş veremediğiniz çalışanlarınızın maaşını devlet işsizlik sigortasından karşılayabilecektir.

İşverenler bu destekle 3 ay (6 aya kadar da mümkündür) süre ile oluşacak işçilik maliyetini büyük ölçüde azaltabilmektedirler.

İş Sözleşmelerinde Esnek Çalışma / Kısmi Süreli Çalışma - Çağrı Üzerine Çalışma

Kısmi Süreli Çalışma

İşyerleri, işin gereğine göre çalışma sürelerini İşçinin normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az **(1/3) belirlenmesi durumunda sözleşme kısmî süreli** iş sözleşmesidir.

Yani ayda 20 gün ve altında ki çalışma süreleri için (günde 2 saat, haftada 3 gün, ayda 15 gün.... gibi) yapılan sözleşme ve çalışma şekli KISMİ SÜRELİ ÇALIŞMADIR.

Çağrı Üzerine Çalışma

Yazılı sözleşme ile işçinin yapmayı üstlendiği işle ilgili olarak kendisine ihtiyaç duyulması halinde iş görme ediminin yerine getirileceğinin kararlaştırıldığı iş ilişkisi, çağrı üzerine çalışmaya dayalı **kısmi süreli bir iş sözleşmesidir.**

Esnek Çalışma ve Esnek Çalışma Biçimleri

Hafta, ay veya yıl gibi bir zaman dilimi içinde işçinin ne kadar süreyle çalışacağını taraflar belirlemedikleri takdirde, haftalık çalışma süresi **yirmi saat (AYDA EN AZ 12 GÜN) kararlaştırılmış sayılır**. Çağrı üzerine çalıştırılmak için belirlenen sürede işçi çalıştırılsın veya çalıştırılmasın ücrete hak kazanır.

Esnek Çalışma Biçimleri / ÖZET

İş sözleşmelerindeki serbesti, çalışma sürelerinin işyeri ve işçinin ihtiyacına göre düzenlenebilmesine imkân sağlamaktadır.

Bu çalışma biçimleri yukarıda açıklandığı üzere esnek çalışma biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma hem işyeri/işveren bakımından hem de çalışan bakımından çalışma ilişkilerini kolaylaştırmaktadır.

Böylelikle işin, işyerinin ve çalışanın ihtiyacına göre iş sözleşmeleri yapılabilmekte ve çalışma süreleri esnetilebilmektedir.

Çağımızın gerekleri de böylesi bir esnekliği / esnek çalışma biçimini zorunlu kılmaktadır.

Canpolat CERAN

Em. İş Başmüfettişi